

## ارتباط اضطراب و افسردگی با ویژگی های جمعیت شناختی مراقبان سالمندان مبتلا به آلزایمر

اکرم شفیع زاده خولنجانی<sup>۱</sup>، امین میرزایی<sup>۲</sup>، مجیده هروی کریموی<sup>۳\*</sup>، ناهید رژه<sup>۳</sup>، سید حمید شریف نیا<sup>۴</sup>،  
علی منتظری<sup>۵</sup>

۱. دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

۲. مرکز تحقیقات علوم رفتاری، پژوهشکده سبک زندگی، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، تهران، ایران

۳. مرکز تحقیقات مراقبت های سالمندی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

۴. دانشکده پرستاری و مامایی آمل، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۵. مرکز تحقیقات سنجش سلامت، پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی، تهران، ایران

نشریه پایش

سال هجدهم، شماره ششم، آذر - دی ۱۳۹۸ صص ۵۸۷-۵۷۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۱۰/۱۸

[نشر الکترونیک پیش از انتشار - ۲۸ دی ۹۸]

### چکیده

**مقدمه:** مراقبت کنندگان از سالمندان مبتلا به آلزایمر به علت مشکلات شناختی متعدد، می تواند به ایجاد یا تشدید مشکلات جسمی و روانی متعددی برای مراقبان منجر شود. هدف از پژوهش حاضر، تعیین میزان اضطراب و افسردگی مراقبت کنندگان سالمندان مبتلا به آلزایمر و رابطه آن با مشخصات جمعیت شناختی در آن گروه بوده است.

**مواد و روش کار:** در این مطالعه مقطعی به روش نمونه گیری در دسترس ۳۱۵ نفر از مراقبت کنندگان سالمندان مبتلا به آلزایمر در انجمن آلزایمر ایران واقع در شهر تهران در سال ۱۳۹۸ بررسی شدند. گردآوری داده ها با استفاده از پرسشنامه های جمعیت شناختی و پرسشنامه اضطراب بک و پرسشنامه افسردگی بک صورت گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و استنباطی میانگین و انحراف معیار و آزمون های تی تست و تحلیل واریانس یک طرفه در SPSS V 22 استفاده شد.

**یافته ها:** میانگین (انحراف معیار) نمره اضطراب و افسردگی مراقبان به ترتیب (۱۰/۴۸) (۱۲/۶۱) و (۹/۵۲) (۱۳/۲۳) بود، که این دو میزان به طور معنادار در زنان بیشتر از مردان بود ( $p < 0/005$ ). نتایج آزمون تی تست و تحلیل واریانس یک طرفه نشان داد که بین نمره کلی اضطراب با جنسیت، نسبت مراقبت کننده با سالمند، وضعیت سلامتی و میزان درآمد مراقب تفاوت معنادار وجود دارد ( $p < 0/005$ ).

**بحث و نتیجه گیری:** این مطالعه نشان داد، مراقبان سالمندان مبتلا به آلزایمر سطح اضطراب و افسردگی خفیف تا متوسطی را تجربه می کنند، بنابراین توصیه می شود برنامه ریزی راهبردی برای افزایش حمایت اجتماعی لازم از مراقبان سالمندان مبتلا به آلزایمر، از سوی سیاست گذاران حوزه سلامت و درمان انجام شود.

**کلیدواژه:** اضطراب، افسردگی، مشخصات جمعیت شناختی، سالمندی، آلزایمر، مراقب بیمار

کد اخلاق: IR.SHAHED.REC.1397.60

\* نویسنده پاسخگو: تهران، مرکز تحقیقات مراقبت های سالمندی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

E-mail: heravi@shahed.ac.ir

## مقدمه

پیشرفت‌ها در زمینه پزشکی و افزایش امید به زندگی و همچنین تغییراتی که در هرم جمعیتی به وجود آمده است، تعداد سالمندان را در کشورها افزایش داده است. در ایران نیز نسبت جمعیت سالمندان با توجه به کاهش میزان تولد و افزایش طول عمر، به سرعت در حال افزایش است [۱]. به دنبال افزایش جمعیت سالمندان، احتمال ابتلا به بیماریهای مزمن نیز در جامعه افزایش می‌یابد. از جمله بیماری‌های مزمنی که سالمندان را دچار وابستگی می‌کند، دمانس است که بیماری آلزایمر رایج‌ترین نوع آن است. بیماری آلزایمر یا دمانس پیری، نوعی اختلال مغزی مزمن پیشرونده و ناتوان‌کننده است که با اثرات عمیق بر حافظه، هوش و توانایی مراقبت از خود همراه بوده و با نقص در تکلم، انجام فعالیتهای حرکتی، شناخت مناظر و یا افراد آشنا، اختلال عملکرد، برنامه ریزی، نوآوری، سازماندهی و استدلال انتزاعی همراه است [۲]. زندگی مراقبان به واسطه مراقبت از این بیماران دچار تغییراتی از قبیل کمبود وقت، کاهش حس عاطفی، اختلال در زندگی اجتماعی، احساس از دست دادن کنترل بر زندگی شخصی و بوجود آمدن فشار فیزیکی و عاطفی (اضطراب، استرس و افسردگی) می‌شود و نیز ممکن است دچار انواع بیماریهای حاد و مزمن گردند [۳]. این بیماران، به دنبال اختلالات شناختی و رفتاری در برآورده کردن نیازهای خود دچار مشکل می‌شوند و بخش عمده مسؤولیت مراقبت از فرد مبتلا به آلزایمر برعهده اعضای خانواده است. با پیشرفت مراحل بیماری آلزایمر، نیاز بیمار به مراقبت افزایش می‌یابد، به طوری که در مراحل انتهایی، بیمار نیازمند مراقبت ۲۴ ساعته می‌شود. بنابراین، بار اصلی مراقبت از بیماران مبتلا به آلزایمر برعهده خانواده بیمار است که این مسأله بسیاری از جنبه‌های زندگی مراقبان را تحت تأثیر قرار می‌دهد [۴]. مطالعات نشان داده است که مراقبان خانوادگی بیماران دمانس سطوح قابل توجهی از عوارض روانی مانند استرس، اضطراب و افسردگی را تجربه می‌کنند [۵]. افزایش فشار بر مراقبت‌کنندگان پیامدهای چندی همچون مراقبت ناکافی از بیمار، رها کردن بیمار، انزوای خانواده، قطع امید از حمایت‌های اجتماعی، اختلال در روابط خانوادگی را در پی خواهد داشت. آسیب‌پذیری افراد در برابر بار روانی ممکن است به کارگیری راهبردهای کنترل استرس و حمایت اجتماعی در دسترس را تحت تأثیر قرار دهد [۶]. مراقبت از بیماران آلزایمری

رابطه قوی با بروز بیماری‌های روانی دارد [۷]. مراقبت از فردی که اختلال شناختی دارد می‌تواند منابع احساسی هر فردی را از بین ببرد و احتمال ابتلا فرد به اختلال‌های روانی و جسمی را افزایش دهد [۸]. متأسفانه در ایران سرویسهای حمایتی از مراقبت‌کننده‌ها در سطح پایینی قرار دارد [۹]. سلامت عمومی مراقبان سالمندان مبتلا به آلزایمر می‌تواند تحت تأثیر درجات مختلف مشخصات فردی و طول مدت مراقبت قرار بگیرد. برای مثال، نتایج مطالعه کوهستانی و همکاران، نشان داد بین جنسیت مؤنث و بروز مشکلات جسمی و روانی و اجتماعی ارتباط معنی‌دار وجود دارد [۱۰]. مطالعه تجویدی و همکاران، نیز نشان داد که بین سلامت عمومی، وضعیت شغلی، طبقه سنی و وضعیت مراقبتی رابطه معنی‌داری وجود دارد [۱۱]. علایم افسردگی و اضطراب می‌تواند نصف یا سه چهارم مراقبان را تحت تأثیر قرار دهد و همچنین می‌تواند با سن، جنسیت، نقش اجتماعی، سطح تحصیلات، سطح سلامت و نسبت مراقب با بیمار مرتبط باشد [۱۲]. روند روبه رشد جمعیت سالمندی در ایران و به دنبال آن بیماری آلزایمر و همچنین محدودیت منابع دقیق و مستند در خصوص تعیین میزان اضطراب و افسردگی مراقبت‌کنندگان سالمندان آلزایمری و اهمیت بالای این موضوع و ارتباطی که اضطراب و افسردگی می‌تواند با ویژگی‌های جمعیت شناختی داشته باشد، پژوهشگران را بر آن داشت تا به بررسی میزان اضطراب و افسردگی مراقبت‌کنندگان سالمندان مبتلا به آلزایمر و رابطه آن با ویژگی‌های جمعیت شناختی آنان در جامعه ایران بپردازند.

## مواد و روش کار

پژوهش حاضر یک مطالعه مقطعی از نوع توصیفی، تحلیلی بود که با هدف بررسی ارتباط بین اضطراب و افسردگی و ویژگی‌های جمعیت شناختی مراقبان سالمندان مبتلا به آلزایمر در ایران انجام شد. جامعه هدف پژوهش مراقبان بیماران مبتلا به آلزایمر شهر تهران بودند. نمونه‌گیری از مراقبان مراجعه‌کننده به انجمن آلزایمر ایران و به صورت داوطلبانه انجام شد. پس از اخذ مجوز از معاونت پژوهشی دانشگاه شاهد و نیز هماهنگی با انجمن آلزایمر ایران، ۳۱۵ مراقبت‌کننده از سالمند مبتلا به آلزایمر که دارای شرایط ورود به پژوهش بودند، پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند. معیارهای ورود عبارت بودند از: سن بالای ۱۸، تمایل نسبت به شرکت در پژوهش، توانایی تکلم به زبان فارسی و رنج نبردن از اختلالات

تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS22 در سطح معناداری ۰/۰۵ انجام و با به کارگیری آزمونهای آماری همچون تی تست و تحلیل واریانس یک راهه صورت گرفت.

### یافته‌ها

تعداد ۱۷۵ نفر از سالمندان آلازمیری این مطالعه زن بودند (۵۵/۸ درصد) و درجه آلازمیر آنها بین متوسط تا شدید (۷۶/۸ درصد) بود. اکثر مراقبان سالمندان مبتلا به آلازمیر نیز زن بودند (۷۸/۷ درصد). میانگین سنی مراقبان و سالمندان مبتلا به ترتیب ۵۶/۵ و ۷۷/۹ سال بود. تعداد ۱۸۴ نفر از مراقبان با سالمند مبتلا به آلازمیر زندگی می کردند و ۸۴/۲ درصد از مراقبان همسر یا فرزند بیمار بودند. اطلاعات بیشتر در جدول ۱ آمده است. ۴ درصد از مراقبان افسردگی شدید و ۹ درصد مراقبان اضطراب شدیدی را تجربه می کردند. ۶۵/۰٪ از مراقبان در محدوده افسردگی خفیف بودند. اطلاعات بیشتر در جدول ۲ ارائه شده است. میانگین نمره کلی اضطراب مراقبان  $10/48 \pm 12/61$  بود که این میزان به طور معنادار در زنان بالاتر از مردان بود ( $p=0/004$ ). میانگین نمره کلی افسردگی مراقبان  $9/52 \pm 13/23$  بود که در زنان به طور معنادار بالاتر از مردان بود ( $p=0/001$ ). میانگین نمره زیرمقیاسهای اضطراب و افسردگی، در جدول شماره ۳ و ۴ ارائه شده است. نتیجه آزمون تی تست و تحلیل واریانس یک طرفه نشان داد که بین نمره کلی اضطراب با جنسیت، نسبت مراقبت کننده با سالمند، وضعیت سلامتی و میزان درآمد مراقب تفاوت معنادار وجود دارد ( $p=0/001$ ). بین وضعیت تاهل مراقبان، مدت مراقبت، سن مراقب، درجه آلازمیر و نمره اضطراب مراقبان تفاوت معنادار مشاهده نشد. نتایج نشان داد که جنسیت زن نسبت به مردان اضطراب بیشتری را تحمل می کند ( $p=0/001$ ). ارتباط ویژگی های جمعیت شناختی با زیر مقیاس های اضطراب در جدول ۳ ارائه شده است. همچنین نتایج تحلیل واریانس یک طرفه نشان داد که بین نمره کلی افسردگی و تاهل، جنسیت، میزان درآمد، سلامت مراقبان تفاوت معنادار وجود دارد ( $p=0/001$ ). جنسیت زن نسبت به مردان افسردگی بالاتری را تحمل می کردند. بین مدت مراقبت، سن مراقب، نسبت مراقب با سالمند و درجه آلازمیر با نمره افسردگی تفاوت معنادار مشاهده نشد. نتایج ارتباط ویژگی های جمعیت شناختی با زیر مقیاس های افسردگی در جدول ۴ ارائه شده است.

شناختی. برای افراد هدف از اجرای طرح و نحوه انجام آن توضیح داده شد و به آنها اطمینان داده شد که تمامی اطلاعات مربوط به آنها محرمانه نزد پژوهشگران خواهد ماند، تا با رضایت وارد طرح شوند. در صورتی که افراد به هر دلیلی (اعم از بی سواد و یا خستگی) قادر به خواندن پرسشنامه نبودند، این کار توسط پژوهشگر بدون هیچ گونه تعبیر و تفسیری انجام شد. این پژوهش با کد اخلاق مورد تصویب کمیته اخلاق دانشگاه شاهد قرار گرفت. برای گردآوری داده ها از پرسشنامه اضطراب بک (Beck Anxiety Inventory-BAI) و پرسشنامه افسردگی بک (Beck Depression Inventory-BDI) و فرم مشخصات جمعیت شناختی شرکت کنندگان در پژوهش استفاده شد. پرسشنامه (BAI) در سال ۱۹۸۸ توسط آیرون بک و همکاران برای سنجش میزان اضطراب طراحی شده و شامل ۲۱ گویه است که در برابر هر گویه چهار گزینه برای انتخاب وجود دارد. هر عبارت بازتاب یکی از علائم اضطراب است که معمولاً افرادی که از نظر بالینی مضطرب هستند یا کسانی که در وضعیت اضطراب انگیز قرار می گیرند، تجربه می کنند. ویژگیهای روانسنجی پرسشنامه اضطراب بک در طبقات سنی و جنسیتی جمعیت ایرانی سنجیده شد. نتایج آزمون موردنظر دارای روایی، پایایی و وثبات درونی با آلفای کرونباخ ۰/۹۲ مناسب است [۱۳]. آزمون افسردگی (BDI) بک در سال ۱۹۷۸ توسط بک و همکاران منتشر گردید. این آزمون در مجموع از ۲۱ گویه مرتبط با نشانه های مختلف تشکیل می شود که آزمودنی ها باید روی یک مقیاس چهار درجه ای از صفر تا سه به آن پاسخ دهند. در این پژوهش، نسخه ی دوم و ۲۱ گویه ایی آن مورد مطالعه قرار می گیرد. این پرسشنامه که مدل به روز شده و تجدیدنظر شده ی نسخه ی اصلی پرسشنامه افسردگی بک است، دارای ابعاد شناختی، انگیزشی، عاطفی، فیزیولوژیکی و عوامل دیگری نیز هست [۱۴]. آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۹۳ برآورد شد. روایی این پرسشنامه به روش اعتبار همگرا با پرسشنامه بیست و هشت گویه ای GHQ انجام گرفته و مقدار آن ۰/۸۰ برآورد گردید [۱۵]. اطلاعات جمعیت شناختی شامل سن، جنسیت، وضعیت تاهل، وضعیت سکونت، میزان تحصیلات، کیفیت وضعیت اقتصادی، وضعیت اشتغال برای مراقبان و سالمندان آلازمیری جمع آوری شد.

جدول ۱: اطلاعات جمعیت شناختی مراقبان و سالمندان مبتلا به آلزایمر

| سن مراقب               | فراوانی | درصد | مشخصات                | فراوانی | درصد | مشخصات        | فراوانی | درصد |
|------------------------|---------|------|-----------------------|---------|------|---------------|---------|------|
| ۲۰ الی ۳۰ سال          | ۱۳      | ۴/۱  | وضعیت اقتصادی مراقب   | ۱۸      | ۵/۲  | ضعیف          | ۱۷۵     | ۵۵/۸ |
| ۳۱ الی ۴۰ سال          | ۷۳      | ۲۳/۱ | کم                    | ۱۰۲     | ۲۳/۶ | مرد           | ۱۴۰     | ۴۴/۲ |
| ۴۱ الی ۵۰ سال          | ۷۵      | ۲۳/۸ | متوسط                 | ۱۲۰     | ۴۱/۵ | تحصیلات بیمار |         |      |
| ۵۱ الی ۶۰ سال          | ۷۰      | ۲۲/۳ | کافی                  | ۷۵      | ۲۰/۴ | بی سواد       | ۱۲۸     | ۴۰/۶ |
| ۶۱ الی ۷۰ سال          | ۵۵      | ۱۷/۴ | وضعیت سلامتی مراقب    | ۳۷      | ۱۱/۷ | ابتدایی       | ۳۷      | ۱۱/۷ |
| ۷۱ الی ۸۰ سال          | ۲۸      | ۸/۹  | ضعیف                  | ۲۷      | ۸/۶  | راهنمایی      | ۶۷      | ۲۱/۳ |
| ۸۱ الی ۹۰              | ۱       | ۰/۰۳ | متوسط                 | ۱۵۶     | ۴۹/۵ | متوسطه        | ۵۲      | ۱۶/۵ |
| جنسیت مراقب            |         |      | خوب                   | ۱۱۱     | ۳۵/۵ | دانشگاهی      | ۳۱      | ۹/۸  |
| زن                     | ۲۴۸     | ۷۸/۷ | خیلی خوب              | ۲۱      | ۶/۷  | شغل بیمار     |         |      |
| مرد                    | ۶۷      | ۲۱/۳ | نسبت مراقب با بیمار   |         |      | خانه دار      | ۱۵۵     | ۴۹/۲ |
| تحصیلات مراقب          |         |      | فرزند                 | ۱۸۰     | ۵۷/۱ | شاغل          | ۵       | ۱/۶  |
| بی سواد                | ۳۹      | ۱۲/۴ | همسر                  | ۸۵      | ۲۷/۱ | بازنشسته      | ۱۲۶     | ۴۰/۱ |
| در حد خواندن و نوشتن   | ۱۶      | ۵/۱  | داماد یا عروس         | ۲۳      | ۷/۳  | از کار افتاده | ۲۹      | ۹/۱  |
| راهنمایی               | ۳۶      | ۱۱/۴ | برادر یا خواهر        | ۴       | ۱/۲  | شغل مراقب     |         |      |
| متوسطه                 | ۱۰۴     | ۰/۳۳ | پرستار                | ۲۳      | ۷/۳  | خانه دار      | ۱۷۳     | ۵۴/۹ |
| دانشگاهی               | ۱۲۰     | ۳۸/۱ | تعداد مراقبت از بیمار |         |      | شاغل          | ۹۴      | ۲۹/۸ |
| مدت زمان نگهداری بیمار |         |      | یک بیمار              | ۳۰۴     | ۹۸/۱ | بازنشسته      | ۴۳      | ۱۳/۷ |
| ۱ تا ۳ سال             | ۱۹۵     | ۶۱/۹ | دو بیمار              | ۱۱      | ۱/۹  | بیکار         | ۱       | ۰/۰۲ |
| ۴ تا ۷ سال             | ۶۰      | ۱۹/۰ | درجه آلزایمر بیمار    |         |      | دین مراقب     |         |      |
| ۸ تا ۱۰ سال            | ۳۸      | ۱۲/۱ | درجه یک               | ۶۰      | ۱۹/۱ | مسلمان        | ۳۱۳     | ۹۸/۷ |
| بیش از ۱۰ سال          | ۲۲      | ۷/۰  | درجه دو               | ۱۸۲     | ۵۷/۷ | مسیحی         | ۲       | ۱/۳  |
| وضعیت زندگی مراقب      |         |      | درجه سه               | ۷۳      | ۲۳/۲ | تاهل مراقب    |         |      |
| تنها                   | ۵۹      | ۱۸/۷ | محل زندگی مراقب       |         |      | متاهل         | ۲۴۰     | ۷۶/۲ |
| با همسر                | ۲۰۹     | ۶۶/۳ | همراه با بیمار        | ۱۸۴     | ۵۸/۴ | مجرد          | ۴۹      | ۱۵/۶ |
| با فرزندان             | ۲۷      | ۸/۶  | جدا از بیمار          | ۱۳۱     | ۴۱/۶ | همسرفوت شده   | ۱۲      | ۳/۸  |
| با دیگران              | ۲۰      | ۶/۳  | سن بیمار              |         |      | طلاق          | ۱۳      | ۴/۴  |
| وضعیت سکونت مراقب      |         |      | ۵۰ تا ۷۰ سال          | ۸۲      | ۲۶/۱ |               |         |      |
| مالک                   | ۲۶۴     | ۸۳/۸ | ۷۱ تا ۸۰ سال          | ۱۲۱     | ۳۸/۴ |               |         |      |
| مستاجر                 | ۵۱      | ۱۶/۲ | ۸۱ تا ۹۰              | ۱۱۲     | ۳۵/۶ |               |         |      |

جدول ۲: فراوانی و شیوع وضعیت افسردگی، اضطراب مراقبان سالمندان مبتلا به آلزایمر

| افسردگی                     | تعداد | درصد | میانگین | انحراف معیار |
|-----------------------------|-------|------|---------|--------------|
| افسردگی جزئی (فاقد افسردگی) | ۲۰۵   | ۶۵/۳ | ۱۱/۶۴۱  | ۸/۷۵۳        |
| افسردگی خفیف                | ۵۰    | ۱۸/۲ |         |              |
| افسردگی متوسط               | ۴۶    | ۱۲/۴ |         |              |
| افسردگی شدید                | ۱۳    | ۱/۴  |         |              |
| اضطراب                      |       |      | ۱۱/۴۶۶  | ۱۰/۰۳۸       |
| نرمال                       | ۱۵۰   | ۴۷/۹ |         |              |
| خفیف                        | ۸۵    | ۰/۲۴ |         |              |
| متوسط                       | ۵۹    | ۱۸/۸ |         |              |
| شدید                        | ۲۹    | ۹/۳  |         |              |

جدول ۳: بررسی رابطه میانگین اضطراب و زیرمقیاسهای آن با مشخصات جمعیت شناختی مراقبان سالمندان مبتلا به آلزایمر

| متغیر          | اضطراب کل     | آزمون آماری | بعدشناختی اضطراب | آزمون آماری | بعددنی اضطراب | آزمون آماری |
|----------------|---------------|-------------|------------------|-------------|---------------|-------------|
| وضعیت تاهل     | متاهل         | ۱۱/۳۹       | *۰/۹۸            | ۵/۸۴        | *۰/۳۳         | ۵/۳۶        |
|                | مجرد          | ۱۱/۹۷       |                  | ۵/۴۴        |               | ۶/۳۴        |
|                | شبانۀ روزی    | ۱۲/۹۷       |                  | ۶/۲۱        |               | ۶/۵۱        |
| مدت مراقبت     | نیمه وقت      | ۹/۷۴        | ۰/۰۲۴            | ۵/۰۳        | ۰/۰۲۴         | ۴/۴۱        |
|                | ۸ تا ۱۲ ساعت  | ۹/۲۶        |                  | ۳/۸۰        |               | ۵/۳۰        |
|                | زن            | ۱۲/۶۱       | *۰/۰۰۱           | ۶/۰۵        | *۰/۰۰۳        | ۶/۳۵        |
| جنسیت          | مرد           | ۷/۰۹        |                  | ۳/۶۱        |               | ۳/۴۹        |
|                | کم            | ۱۷۹/۸۵      |                  | ۱۷۵/۱۲      |               | ۱۸۴/۴۶      |
|                | نه چندان خوب  | ۱۷۵/۷۷      | ۰/۰۰۱            | ۱۷۲/۵۰      | ۰/۰۰۲         | ۱۷۸/۴۱      |
| طبقه سنی       | متوسط         | ۱۴۹/۴۲      |                  | ۱۴۶/۹۹      |               | ۱۵۱/۲۳      |
|                | خوب           | ۱۳۸/۸۹      |                  | ۱۴۵/۱۲      |               | ۱۳۵/۳۱      |
|                | ۴۵ تا ۲۰      | ۱۳۳/۲۵      |                  | ۱۳۳/۱۷      |               | ۱۳۸/۲۵      |
|                | ۶۵ تا ۴۵      | ۱۵۰/۲۶      | ۰/۰۴۴            | ۱۳۹/۲۴      | ۰/۰۴۱         | ۱۴۵/۲۶      |
|                | ۶۵ به بالا    | ۱۸۷/۵۲      |                  | ۱۶۳/۱۲      |               | ۱۸۸/۲۸      |
| وضعیت سلامتی   | ضعیف          | ۱۶۷/۵۷      |                  | ۱۶۶/۱۱      |               | ۱۶۹/۳۰      |
|                | نه چندان خوب  | ۱۸۴/۳۹      | ۰/۰۰۱            | ۱۸۱/۸۰      | ۰/۰۰۱         | ۱۸۵/۰۱      |
|                | متوسط         | ۱۵۱/۰۰      |                  | ۱۴۸/۴۸      |               | ۱۵۴/۳۷      |
|                | خوب           | ۱۱۸/۸۹      |                  | ۱۲۲/۷۷      |               | ۱۱۷/۶۴      |
|                | همسر          | ۱۵۰/۳۷      |                  | ۱۵۱/۲۹      |               | ۱۴۹/۶۶      |
| نسبت با سالمند | فرزند         | ۱۸۱/۴۲      | ۰/۰۰۵            | ۱۷۸/۷۸      | ۰/۰۰۴         | ۱۸۳/۵۷      |
|                | داماد یا عروس | ۱۳۶/۹۶      |                  | ۱۴۰/۷۴      |               | ۱۳۸/۰۴      |
|                | پرستار        | ۱۱۱/۲۰      |                  | ۱۱۰/۰۷      |               | ۱۲۱/۶۷      |
|                | درجه ۱        | ۱۶۲/۱۸      |                  | ۱۶۳/۰۸      |               | ۱۶۲/۱۸      |
|                | درجه ۲        | ۱۶۳/۷۵      | ۰/۱۵۸            | ۱۶۲/۰۹      | ۰/۲۲۰         | ۱۶۳/۷۵      |
| درجه آلزایمر   | درجه ۳        | ۱۳۶/۱۰      |                  | ۱۳۹/۴۷      |               | ۱۳۶/۱۰      |

\*بیانگری تست

جدول ۴: بررسی رابطه میانگین افسردگی و زیرمقیاسهای آن با مشخصات جمعیت شناختی مراقبان سالمندان مبتلا به آلزایمر

| متغیر      | افسردگی کل   | آزمون آماری | بعدشناختی افسردگی | آزمون آماری | بعددنی افسردگی | آزمون آماری | بعدعاطفی افسردگی | آزمون آماری |
|------------|--------------|-------------|-------------------|-------------|----------------|-------------|------------------|-------------|
| متاهل      | ۱۱/۹۶        | *۰/۰۰۹      | ۳/۹۲              | *۰/۹۵       | ۳/۴۶           | *۰/۴۱۲      | ۴/۵۴             | *۰/۴۸       |
| وضعیت تاهل | مجرد         | ۱۳/۲۸       |                   | ۴/۳۲        |                | ۳/۱۱        | ۵/۷۷             |             |
|            | شبانۀ روزی   | ۱۶۹/۷۸      |                   | ۱۶۷/۰۲      |                | ۱۶۸/۶۹      | ۱۷۰/۲۶           |             |
|            | نیمه وقت     | ۱۵۰/۴۶      | ۰/۰۳۱             | ۱۵۵/۱۹      | ۰/۰۹۴          | ۱۵۵/۱۹      | ۱۴۴/۹۵           | ۰/۰۳۵       |
| مدت مراقبت | ۸ تا ۱۲ ساعت | ۱۲۰/۸۵      |                   | ۱۳۸/۰۲      |                | ۱۲۳/۷۷      | ۱۳۲/۱۷           |             |
|            | زن           | ۱۳/۲۳       | *۰/۰۰۴            | ۴/۳۰        | *۰/۱۲۸         | ۳/۷۴        | ۵/۱۴             | *۰/۰۳۵      |
|            | مرد          | ۸/۹۱        |                   | ۲/۹۵        |                | ۲/۳۹        | ۳/۵۶             |             |
| جنسیت      | اصلا         | ۱۹۴/۳۵      |                   | ۲۰۳/۰۸      |                | ۱۸۵/۴       | ۱۸۸/۶۵           |             |
|            | کم           | ۱۸۲/۸۰      | ۰/۰۰۱             | ۱۷۹/۹۲      | ۰/۰۰۲          | ۱۷۷/۶۶      | ۱۸۰/۱۶           | ۰/۰۰۷       |
|            | متوسط        | ۱۴۴/۳۷      |                   | ۱۴۱/۷۴      |                | ۱۵۶/۱۱      | ۱۴۴/۸۳           |             |
|            | خوب          | ۱۳۷/۴۴      |                   | ۱۴۴/۸۶      |                | ۱۲۷/۱۷      | ۱۴۳/۴۸           |             |
|            | ۴۵ تا ۲۰     | ۱۳۹/۲۱      |                   | ۱۴۵/۱۲      |                | ۱۳۰/۲۶      | ۱۳۶/۶۳           |             |
| سن         | ۶۵ تا ۴۵     | ۱۵۴/۴۵      | ۰/۶۷۷             | ۱۵۴/۱۵      | ۰/۸۶۵          | ۱۵۹/۶۳      | ۱۵۴/۴۱           | ۰/۶۸۳       |
|            | ۶۵ به بالا   | ۱۷۵/۵۱      |                   | ۱۶۴/۵۶      |                | ۱۸۰/۳۲      | ۱۷۷/۲۳           |             |
|            | ضعیف         | ۱۵۶/۶۹      |                   | ۱۶۷/۵۹      |                | ۱۶۶/۱۹      | ۱۶۴/۰۰           |             |
|            | نه چندان خوب | ۱۷۲/۷۳      | ۰/۰۰۱             | ۱۷۷/۳۳      | ۰/۰۰۱          | ۱۷۳/۸۱      | ۱۷۷/۱۱           | ۰/۰۰۱       |
|            | وضعیت        |             |                   |             |                |             |                  |             |

| نسبت با سالمند |        | نسبت با |        | نسبت با |        | نسبت با |        | نسبت با |        |
|----------------|--------|---------|--------|---------|--------|---------|--------|---------|--------|
| متوسط          | ۱۵۸/۲۵ | ۱۵۳/۵۸  | ۱۵۸/۷۶ | ۱۵۷/۹۳  | فرزند  | ۱۵۵/۷۴  | ۱۵۸/۶۳ | ۱۵۲/۵۸  | ۱۵۷/۹۳ |
| خوب            | ۱۲۳/۱۱ | ۱۲۰/۷۰  | ۱۱۹/۸۱ | ۱۱۷/۹۱  | همسر   | ۱۷۰/۵۵  | ۱۵۸/۵۵ | ۱۷۸/۸۱  | ۱۷۰/۶۲ |
| داماد یا عروس  | ۱۲۲/۸۹ | ۱۳۰/۸۹  | ۱۳۰/۸۵ | ۰۰۱۲۸/  | درجه ۱ | ۱۵۵/۵۲  | ۱۵۸/۳۸ | ۱۶۱/۲۲  | ۱۵۱/۷۸ |
| پرستار         | ۱۲۳/۴۵ | ۱۴۴/۴۴  | ۱۲۳/۶۱ | ۱۳۱/۶۱  | درجه ۲ | ۱۵۷/۰۷  | ۱۵۴/۰۷ | ۱۵۸/۲۶  | ۱۵۷/۸۴ |
| درجه ۳         | ۱۶۰/۱۹ | ۱۶۵/۲۸  | ۱۵۴/۷۱ | ۱۶۳/۵۱  | درجه ۳ |         |        |         |        |

• بیانگر تی تست

## بحث و نتیجه گیری

مطالعه حاضر با هدف بررسی رابطه اضطراب و افسردگی در مراقبان سالمندان مبتلا به آلزایمر با برخی عوامل جمعیت شناختی بود. میانگین سن مراقبان در این تحقیق ۵۶/۵ و همسو با تحقیق ایکسیا و همکاران بود [۱۶]. در مطالعه عبدالله پور و همکاران میانگین سنی مراقبان ۵۳ سال بود. این موضوع نشان دهنده این است که بیشتر مراقبان سالمندان مبتلا به آلزایمر را فرزندان بیماران تشکیل می دهند [۱۷]. اکثر بیماران این تحقیق را زنان تشکیل دادند (۵۵/۸ درصد). بیشتر مطالعات نشان می دهند دمانس با نوع آلزایمر در زنان بروز بالاتری دارد [۱۸]. در این مطالعه ۳۴/۶ درصد از مراقبان افسردگی خفیف تا شدید را تجربه می کردند. در مطالعه ای در آمریکا حدود یک سوم از مراقبان افسردگی را تجربه می کردند [۱۹]. در مطالعه ای دیگر در لهستان حدود ۴۰ درصد از مراقبان نشانه های افسردگی خفیف تا شدید را داشتند [۲۰] که همسو با نتیجه این تحقیق است. در مطالعه حاضر بیش از نیمی از مراقبان (۵۳ درصد) اضطراب خفیف تا شدیدی را تجربه می کردند. در مطالعه ای در کرواسی نیز کمتر از نیمی از مراقبان اضطراب را تجربه می کردند [۲۱]. در مطالعه عمرانی فر [۱۸] نیز یک چهارم مراقبان درجات خفیف تا شدیدی از اضطراب را تجربه می کردند که با نتیجه تحقیق حاضر همسو است. در این تحقیق جنسیت با اضطراب و افسردگی رابطه معناداری داشت. بدین معنی که زنان اضطراب و افسردگی بالاتری را نسبت به زنان تحمل می کردند. این می تواند ناشی از این باشد که زنان علاوه بر نقش مراقب، نقش های گوناگونی همچون همسر و مادر نیز دارند و انجام این مسئولیت ها علاوه بر مراقبت می تواند سطح فشار بیشتری را بر آنان وارد کند که در نهایت منجر به افسردگی و

اضطراب آنها شود. ارایه مراقبت از سالمند مبتلا به آلزایمر، با تحلیل سلامتی، افزایش خطرات ابتلا به بیماری جسمی و روانی برای مراقبان و سطوح بالای تنیدگی همراه است [۲۲]. نتایج به دست آمده از مطالعه گراسز نیز نشان داد که همسران نسبت به فرزندان فشار روانی بیشتری را متحمل می شوند [۲۳]. در این تحقیق بین نمره کلی اضطراب با نسبت مراقبت کننده با سالمند مبتلا به آلزایمر تفاوت معنادار وجود داشت ( $p=0/001$ ). به طوری که همسران بیماران مبتلا به آلزایمر سطح اضطراب بالاتری را تحمل می نمودند. این یافته با نتیجه تحقیق عمرانی فر [۱۸]، همسو است. همسران سالمندان مبتلا به آلزایمر بدلیل بالا بودن سن و داشتن مشکلات جسمی فشار بالایی را تحمل نموده که این موضوع می تواند به افزایش اضطراب در آنان شود. در مطالعه سلمانی و همکاران نیز همسران فشار روانی بالاتری را نسبت به دیگر مراقبان تحمل می کردند [۲۴]. بین وضعیت سلامتی و میزان درآمد با نمره اضطراب کل تفاوت معنادار مشاهده شد. مراقبانی که میزان درآمد بهتری داشتند اضطراب کمتری را تحمل می کردند. مراقبانی که حمایت های مالی را دریافت می کنند، فشار روانی کمتری را نسبت به مراقبانی که این حمایت ها را دریافت نمی کنند تجربه می کنند [۲۵]. بین وضعیت تاهل مراقبان، مدت مراقبت، سن مراقب، درجه آلزایمر و نمره اضطراب مراقبان تفاوت معنادار مشاهده نشد. بین نمره کلی افسردگی و تاهل، جنسیت، میزان درآمد، سلامت مراقبان تفاوت معنادار وجود داشت ( $p=0/001$ ). افراد متاهل نسبت به دیگران نمره افسردگی کمتری داشتند و این تفاوت معنادار بود. مراقبانی که میزان درآمد بهتری داشتند میانگین کمتری در نمره کلی افسردگی داشتند و این تفاوت معنی دار بود. بیماری مزمن در یکی از اعضای خانواده، غالباً سبب ایجاد فشار بر

ارتقا دهنده سلامت این افراد باید به عنوان یک اولویت در مراقبتهای بهداشتی در جامعه مورد توجه قرار بگیرد.

### سهم نویسندگان

اکرم شفیع زاده: تدوین طرح نامه، جمع آوری داده ها، تحلیل داده ها، تدوین مقاله

امین میرزایی: جمع آوری داده ها، تحلیل داده ها، تدوین مقاله  
مجیده هروی کریموی: مدیریت مشترک پایان نامه، مشارکت در تدوین مقاله

ناهید رژه: مدیریت مشترک پایان نامه

سید حمید شریف نیا: تحلیل داده ها

علی منتظری: تدوین طرح نامه، مشارکت در تدوین مقاله

### تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر بخشی از پایان نامه کارشناسی ارشد پرستاری سالمندی است. پژوهشگران به این وسیله مراتب سپاس و قدردانی خود را از تمامی افرادی که در انجام پژوهش همکاری نموده اند به ویژه معاونت پژوهشی دانشگاه شاهد و انجمن آلزایمر ایران و مراقبان شرکت کننده در این پژوهش اعلام می دارند.

### منابع

1. Kiani P, Mottaghi M, Ghodoosi A. [Investigating the Relationship between Financial abuse and Mental Health among Aldery Population in Shahr-e Kord. Salmand: Iranian Journal of Ageing 2019; 14:212-223 <https://doi.org/10.32598/sija.13.10.400> [Persian]
2. Brookmeyer R, Ziegler-Graham K, Arrighi H. Forecasting the global burden of Alzheimer's disease. *Alzheimer's & Dementia Journal* 2007; 3: 186-191
3. Medrano M, Rosario RL, Payano AN, Capellan NR. Burden, anxiety and depression in caregivers of Alzheimer patients in the Dominican Republic. *Dementia & Neuropsychologia Journal* 2014; 8:384-8. DOI: 10.1590/S1980-57642014DN84000013 PMID: 29213930
4. Luchsinger J, Burgio L, Litman M, Dunner L, Levin J, Kong J, Teresi J, et al. Northern Manhattan Hispanic Caregiver Intervention Effectiveness Study: protocol of a pragmatic Randomized Trial Comparing the Effectiveness of Two Established Interventions for Informal Caregivers of Persons with Dementia. *British Medical Journal* 2016; 6: 014082

منابع مالی خانواده شده، بطوریکه مراقبان زن که درآمد کمتری دارند، ساز و کارهای سازش با استرس و بحران های روانی اثر گذار بر سلامتی را به مراتب نسبت به افراد با درآمد بالا، کاهش می دهد [۲۶]. احتمالاً وضعیت اقتصادی بهتر امکان استفاده بهینه از خدمات بهداشتی و رفاهی را فراهم می کند، در حالی که شرایط اقتصادی ضعیف، بر آوردن نیازهای بهداشتی را کاهش داده و موجب سلامت عمومی نامطلوب می شود. در مطالعه باستانی و همکاران، سلامت عمومی زنان مراقب از سالمند مبتلا به آلزایمر، با مشخصات فردی چون سن، وضعیت اقتصادی، ارتباط معنادار داشت که با نتیجه تحقیق حاضر همسو است [۲۷]. از محدودیت های پژوهش حاضر می توان به نمونه گیری در دسترس اشاره کرد. در این تحقیق تنها مراقبانی که به انجمن آلزایمر ایران برای دریافت مراقبت های درمانی برای بیمار آلزایمری خود مراجعه می کردند، مورد بررسی قرار گرفتند و این موضوع تعمیم این یافته ها را با محدودیت مواجه می کند. لذا پیشنهاد می شود محققان بعدی نمونه هایی با تعداد بیشتر را مورد بررسی قرار دهند. نتایج پژوهش نشان داد که سلامت روان مراقبان سالمندان مبتلا به آلزایمر یک مسأله بهداشتی مهم است که نیازمند توجه جدی از سوی حرفه های بهداشتی و ارایه کنندگان خدمات بهداشتی می باشد و راهبردهای

5. Chan SW. Family caregiving in dementia: the Asian perspective of a global problem. *Dementia and Geriatric Cognitive Disorders Journal* 2010; 30:469-78. DOI: 10.1159/000322086 PMID: 21252540
6. Abbasi A, Shamsizadeh M, Asayesh H, Rahmani H, Hosseini S, Talebi M. The relationship between caregiver burdens with coping strategies in Family caregivers of cancer patients. *Iranian Journal of Nursing Research* 2013; 1:62-71 [Persian]
7. Cooper C, Balamurali TBS, Livingston G. A systematic review of the prevalence and covariates of anxiety in caregivers of people with dementia. *International Psychogeriatrics* 2007; 19:75-85
8. De Fazio P, Ciambone P, Cerminara G, Barbutto E, Bruni A, Gentile P, et al. Depressive symptoms in caregivers of patients with dementia: Demographic variables and burden. *Clinical Interventions in Aging* 2015; 10:1085-90
9. Etemadifar S, Bahrami M, Shahriari M, Farsani AK. The effectiveness of a supportive educative group intervention on family caregiver burden of patients

with heart failure. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research* 2014; 19:217 [Persian]

10. Koohestani H, Baghcheghi N. Burn out in caregivers of patients with stroke and its related factors. *Hakim Health System Research Journal* 2012; 14:242-8 [Persian]

11. Tajvidi M, Dalvandi A, Sahaf R, Rahgozar M. Relationship between General Health and Demographic Characteristics of Family Caregivers of Stroke Survivors. *Iranian Journal of Ageing* 2018; 12:494-505. <https://doi.org/10.21859/SIJA.12.4.494> [Persian]

12. Joling KJ, van Hout HPJ, Scheltens P, Vernooij-Dassen M, van den Berg B, Bosmans J, et al. (Cost)-effectiveness of family meetings on indicated prevention of anxiety and depressive symptoms and disorders of primary family caregivers of patients with dementia: design of a randomized controlled trial. *BMC Geriatr* 2008; 8:2

13. Kaviani H, Mousavi A. Psychometric properties of the Persian version of Beck Anxiety Inventory (BAI). *Tehran University Medical Journal* 2008; 65:136-140 [Persian]

14. Beck A, Brown A. An Inventory for Measuring Clinical Anxiety: Psychometric Properties. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 1988; 56:893-897

15. Hamidi R, Fekrizadeh Z, Azadbakht M, Garmaroudi G, Taheri Tanjani P, Fathizadeh S, et al. Validity and reliability Beck Depression Inventory-II among the Iranian Elderly Population. *Journal of Sabzevar University of Medical Sciences* 2015; 22:189-198 [Persian]

16. Xiao LD, Wang J, He G-P, De Bellis A, Verbeeck J, Kyriazopoulos H. Family caregiver challenges in dementia care in Australia and China: A critical perspective. *BMC Geriatr* 2014; 14:6

17. Abdollahpour I, Noroozian M, Nedjat S, Majdzadeh R. Caregiver burden and its determinants among the family members of patients with dementia in Iran. *International Journal of Preventive Medicine* 2012; 3:544-51 [Persian]

18. Omranifard V, Haghighizadeh E, Akouchekian Sh. Depression, Anxiety and Burden in Main Caregivers of Dementia Patients. *Journal of research in behavioural sciences* 2018; 16: 379-388 [Persian]

19. Dura JR, Stukenberg KW, Kiecolt-Glaser JK. Chronic stress and depressive disorders in older adults. *Journal of Abnormal Psychology* 1990; 99:284-90

20. Bednarek A, Mojs E, Krawczyk-Wasielewska A, Godowska K, Samborski W, Lisiski P, et al. Correlation between depression and burden observed in informal caregivers of people suffering from dementia with time spent on caregiving and dementia severity. *European Review for Medical and Pharmacological Sciences* 2016; 20:59-63

21. Ostojić D, Vidović D, Baceković A, Brečić P, Jukić V. Prevalence of anxiety and depression in caregivers of Alzheimer's dementia patients. *Acta clinica Croatica* 2014; 53:17-21

22. Mohammadi Shahbolaghi F. Self-efficacy and burden of caregivers as family members of elderly with Alzheimer disease in Tehran. *Journal of aging researches centre* 2006; 1: 26-33

23. Graces J, Carretero S, Rodenas F, Sanjose V. Variables related to informal caregivers burden of dependent senior citizens in Spain. *Archives of Gerontology and Geriatrics* 2009; 48:372-9

24. Salmani N, Ashketorab T, Hasanvand S. The Burden of Caregiver and Related Factors of Oncology. *Advances in Nursing and Midwifery* 2014; 24:71-51 [Persian]

25. Burla C, Camarano AA, Kanso S, Fernandes D, Nunes R. A perspective overview of dementia in Brazil: a demographic approach. *Ciência & Saúde Coletiva* 2013; 18:2949-56

26. Sisk RJ. Caregiver burden and health promotion. *International Journal of nursing studies* 2000; 37: 37-43

27. Bastani B, Hoseini R, Baniasad M, Haghani H. General health of women caring for elderly people with Alzheimer's disease. *Iranian Journal of Ageing* 2010; 5:43-52 [Persian]

## ABSTRACT

### Anxiety and depression in caregivers of elderly with Alzheimer

Akram shfiezadeh<sup>1</sup>, Amin mirzaee<sup>2</sup>, Majideh Heravi-Karimooi<sup>3\*</sup>, Nahid Rejeh<sup>3</sup>, Hamid sharif Nia<sup>4</sup>, Ali Montazeri<sup>5</sup>

1. Shahed University, College of Nursing & Midwifery, Tehran, Iran
2. Behavioral Sciences Research Center, Life style institute, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran
3. Elderly Care Research Centre - Shahed University, College of Nursing & Midwifery, Tehran, Iran
4. School of Nursing & Midwifery Amol, Mazandaran University of Medical sciences, sari, Iran
5. Health Metrics Research Centre, Iranian Institute for Health Sciences Research, ACECR, Tehran, Iran

Payesh 2019; 18(6): 579- 587

Accepted for publication: 7 December 2019

[EPub a head of print-18 January 2020]

**Objective (s):** Caring for elderly with Alzheimer can lead to the development or exacerbation of many physical and psychological problems for caregivers. The purpose of this study was to assess the anxiety and depression in caregivers of elderly with Alzheimer.

**Methods:** This was a cross-sectional study of 315 caregivers of elderly people with Alzheimer in Tehran, Iran. Data were collected by demographic questionnaire, the Beck Anxiety Inventory and the Beck Depression Inventory. Descriptive statistics were used for data analysis.

**Results:** The mean and standard deviation of caregivers' anxiety was  $12.61 \pm 10.48$  which was significantly higher in women than men ( $p = 0.004$ ). The mean and standard deviation of caregivers' depression was  $13.23 \pm 9.52$  which was significantly higher in women than men ( $p = 0.001$ ). The results of t-test and one-way analysis of variance showed that there was a significant difference between total anxiety score by gender, caregiver-to-elderly ratio, health status and caregivers' income status ( $p = 0.001$ ). There was also a significant difference between the overall score of depression and marital status, gender, income and caregivers health status ( $p = 0.001$ ).

**Conclusion:** The study showed that Alzheimer's caregivers experience mild to moderate levels of anxiety and depression. The findings suggest strategic planning to increase social support among Alzheimer's caregivers is essential.

**Key Words:** Anxiety, Depression, Demographic Characteristics, Elderly, Alzheimer's, Patient Caregiver

\* Corresponding author: Elderly Care Research Centre - Shahed University, College of Nursing & Midwifery, Tehran, Iran  
E-mail: heravi@shahed.ac.ir